

MENTOR

LIST ZA SREDNJEŠOL-
SKO DIJASTVO. URE
JUJE DR. ANT. BREZNIK

LETNIK VII. ZA L. 19¹⁴/15

ŠT. 5.

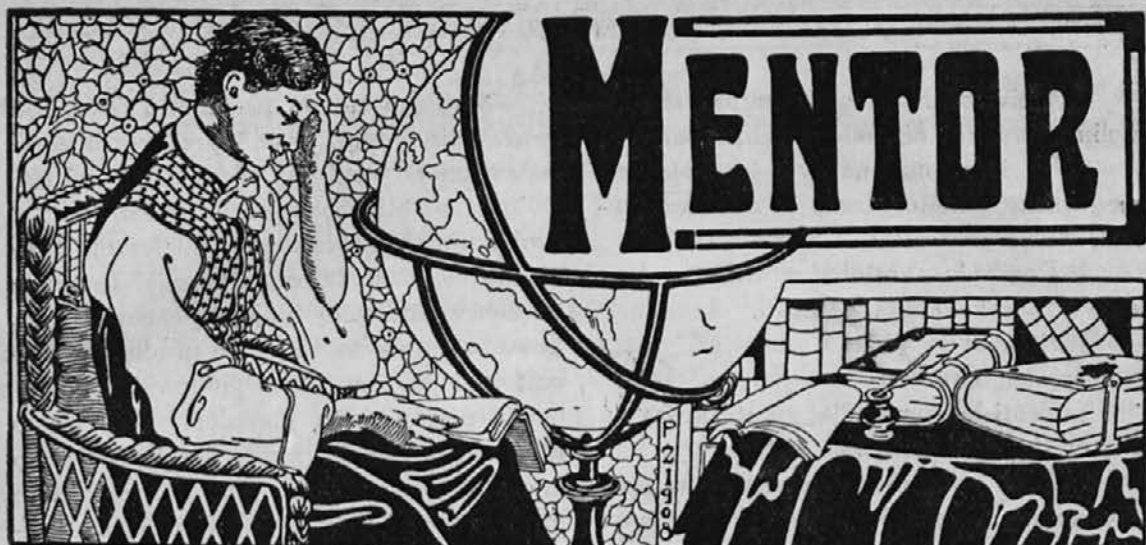
VSEBINA:

Najnovejši pojavi v obrazovalni umetnosti. (Prof. G. Porents)	81
Barve. (Prof. Fr. Pengov)	83
Homerjeva Illada. (Prof. Fr. Omerza) (II. spev. — Dalje)	90
Tri vprašanja. (Dr. J. Samsa) (Dalje.)	93
Vzdih. (Pesem.) (A. P.)	96
† Ivan Plevnik. (Ivan Dornik)	97
<i>Μηδὲν ἄγαν.</i> Horac, Oda na L. Licinija Mureno (II. 10). (Pesem.) (Prof. Fr. Omerza)	97
Drobiž	98

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne
v mesecu in stane za dijake 2 K, za druge naročnike 4 K na leto.

LETNIK VII.

FEBRUAR 1915.

ZVEZEK 5.

NAJNOVEJŠI POJAVI V OBRAZOVALNI UMETNOSTI.

PROF. G. PORENTA.

(Dalje.)

Naj govorijo futuristi sami. Imajo namreč glasno trobento v osebi pesnika Marinettija, ki je po svoji osebnosti že sam futuristiški program. Mož je obenem pesnik, govornik in — borivec. Njegov »futuristični manifest« so sprejeli nekateri italijanski slikarji in ga razvili v svoj umetniški program. Izpišimo si nekatere bolj razumljive točke tega manifesta.

Umevno je, da futuristi radi prerokujejo. Morda pride dan, pravijo, ko bodo slikarji slikali brez platna in brez čopiča. Tedaj se bo publiki postreglo namesto s slikami starega kroja, s slikami hitro mimoidečimi, narejenimi s pomočjo žarečih in svetlikajočih svetilnic, električnih reflektorjev, raznobarnih plinov, ki bodo napolnile z navdušenjem komplicirano dušo prihodnjega občinstva.

Tri točke z ozirom na preteklost:

Prva točka: kaj spada v muzeje in galerije?

V muzeje in galerije dinamita in petroleja.¹

Druga točka: kdo je slep?

Slep je, kdor slika pokrajine, tihožitje in gola telesa!

Tretja točka: kdo je smešen?

Smešen je, kdor ljubi umetnost osemnajstega stoletja, petnajstega stoletja, srednjeveške katedrale in grško klasično umetnost! Ljubiti pa moramo moderno življenje, ki se trese, šumi, cvili, rjove, poje, pleše, se suče in plaka okoli nas vsak čas, pri vsakem koraku in pri vsakem pogledu.

Devet programatičnih točk. Proglašimo:

1. Zaničevati je treba vsako obliko posnemanja, a čutiti je treba vsako obliko originalnosti.

2. Upreti se je treba proti tiraniji besed »harmonija« in »dober okus«. Ti izrazi so preveč prožni, ž njimi lahko obsodimo dela Rembrandtova, Goyeva in Rodinova.

3. Umetnostne kritike so nepotrebne ali škodljive.

4. Z metlo je treba pomesti vse že kdaj rabljene sujete, da bomo imeli dosti prostora, da izrazimo svoje kipeče življenje iz jekla, ošabnosti, mrzlice in hitrosti.

5. Potrebno je, da imamo ime »norec« za častno, ker ž njim hočejo ljudje usta zamašiti vsem novotarjem.

6. Vrojeni komplementarizem je v slikarstvu to, kar je prosti verz v poeziji ali polifonija v glasbi.

¹ H. Bernier, přel. I. H. Dílo X. 5. 6.

7. Univerzalni dinamizem naj se javi v slikarstvu kot dinamična senzacija.

8. V izražanju narave je potrebna pred vsem odkritosrčnost in deviška svežost.

9. Pogib in svetloba motita tvarnost teles v obrazovalni umetnosti.

Štiri bojevite točke:

Bojujemo se:

1. Proti lakiranju slik, s katerim se dá slikam starinski izraz.

2. Proti povrhnemu arhaizmu, ker hočejo nekateri po zgledu starih Egipčanov reducirati umetnost v slabotno, otročjo in groteskno sintezo.

3. Proti neodkritosrčnemu »stremljenju v bodočnost« secesionistov in »neodvisnih«, ki so ustanovili ravno tako neokusne akademije, kakor so bile stare akademije.

4. Proti nagoti v slikarstvu, ki je ravno tako gnusna, obrabljena in neznosna, kakor prešuštvo v literaturi. — V naših očeh ni nič nenravnega, tako pojasnjujejo, bojujemo se samo proti monotoniji nagote v slikarstvu. Soglašamo s tem, da predmet ne odločuje, da je vse na tem, kako se predmet umetniško podaja. Toda to načelo, pred 50 leti absolutno, glede nagote ni več absolutno. Zahtevamo, da se nagota za 10 let kratkomalo izloči iz slikarstva.

Ker je futuristom veliko do tega, da jih umevamo, so nam podali sami nekatere z g l e d e o svoji metodi.

Če slikaš v sobi osebo, ki stoji na balkonu, ne naslikaš samo osebe, ampak vse, kar oseba na balkonu vidi: s solncem ožarjeno vrvenje na ulici, dve vrsti hiš, cvetlice na balkonih sosednjih hiš itd., toda neodvisno od dosedanje logike in neodvisno drugo od drugega: dislokacija. Da bo torej gledalec živel sredi slike, mora biti slika sinteza vsega, kar vidimo ali česar se spominjamo, torej tudi tega, česar ne vidimo, kar živi in drevi zunaj okvira našega pogleda na desno in na levo, spred in zad.

Rekli smo v točki 7., nadaljujejo futuristi, da moramo izraziti dinamično senzacijo, t. j. notranjo silo, ki se javlja kot ritem,

ki je lasten vsakemu predmetu, bođisi da izraža mir, pogib, veselo prekipevanje ali melanholično resnobo. Seveda se pri neživih predmetih navadno ne opazi, kako v svojih linijah izražajo svoj mir, svoje prekipevanje, svojo žalost in veselje. Te razne tendence dodavajo linijam poseben izraz, ki se pa ne ravna samo po predmetu, ampak tudi po tem, kako globok dojem napravi predmet na gledalca. Naslikajmo liter vina na mizi. Linije steklenice bodo imele drugačen izraz, če opazuje sliko mož, ki ima rad kozarec »boljšega«, drugačen izraz, če sliko opazuje mož, ki vina ne pije. V prvem slučaju, pravi Chevallier, bodo linije poskočne, izražajoč veselo utripanje srca ob litru »boljšega«, v drugem slučaju pa bodo linije steklenice izražale poteze moža, ki nese mrliča k pogrebu.¹

Pri impresionistu vpliva vsak predmet na drugega s svetlobnimi refleksi in ga spreminja, pred očmi futurista se pa vrši prava konkurenca in resnični boj med predmeti. Ta boj se vrši po zakonu emocije, ki uravnava celo sliko. Glupci so se nam hrupno smejali, ko smo izjavili, da je za nas 16 oseb, ki se peljejo z nami v avto, postopoma in istočasno ali samo ena oseba, ali deset, zdaj zopet štiri ali tri, sedijo mirno, a se obenem gibljejo, hodijo semintja, poskakujejo v vozu, jih pogoltne solnce, a se zopet javijo pred nami. Kolikrat smo videli na obrazu osebe, s katero govorimo na ulici, konja, ki koraka na koncu ulice. Če sedem v naslonjač, se pogreznem jaz v naslonjač in naslonjač se pogrezne v me. Avto se zadeva ob hiše in hiše padajo na avto in se z njim spajajo.

Naloga futuristova je torej, da podava ritmično vrsto notranjih sil, ki prihajajo od predmeta in učinkujejo na umetnikovo dušo bodisi kot začetek ali nadaljevanje ali konec ritma. Zato ni treba, da bi vsak motiv popolno razvil in obdelal, lahko ga preruši z drugimi pojavi notranjih sil, katerih zopet ne poda celih, ampak samo

¹ I. Chevallier, přel. B. K. Dilo X. 10.

začetne, srednje ali končne znake. Če nalikam desno ramo ali desno uho, nikakor ni potrebno, da bi izrazil še levo ramo ali levo uho. Če slikam bolezen, ne naslikam celega razvoja, ampak le začetne, srednje ali končne pojave. V tem posnema futurist godbo in kakor glasbena polifonija ne spreminja samo mnogoličnosti v enoličnost, ampak kaos in zapletljaj je najrazličnejših ritmov v novo soglasje. Na ta način je futurist slikar notranjega duševnega stanja.

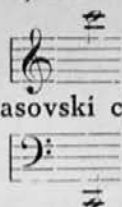
To notranjo silo izraža futurist z linijami, ki pa niso linije, ampak linije-sile, črte-sile. Za futurista ima predmet veliko več vsebine vsled svoje dinamične

senzacije, in ta fizični transcendentalizem izraža s črtami-silami. Narišem li možica, mu semtertja pripnem poševne in valovite črte-sile: ta mož je pohabljen slabič. Narišem li moža s krepkimi gestami, prepletem te geste s snopki ravnih in spletenih linij: mož je do blaznosti razburjen. Narišem li razmazano in objokano obličje, predrto z ravnimi, bežečimi, prešcipajočimi se črtami-silami, okrog njega pa pokrajino, izraženo z razdrobljenimi napihnjnimi linijami: mož je odšel z razburjenimi občutki, odšel je, ker je obličje že nejasno, razburjeno duševno stanje pa izražajo črte-sile, ki prodirajo glavo.

(Konec.)

BARVE.

Z zvokom v sorodu je svetloba, z glasom barva. Elektromagnetični valovi pričarajo v naše oko krasni svet barv, zračni valovi nas predstavljajo za krajši čas iz doline gorjã v rajsko deželo harmonij. A dočim drevi svetloba v gigantski brzini po vsemiru, stopicljaje z neizmerno majhnimi korački mikroskopskega možička (0.00040 do 0.00072 mm je dolžina valov za vijolično, oziroma rdečo barvo), pa hodi zvok svojo 333 m sekundno pot z relativno orjaškimi koraki (320—5200 mm je dolžina valov za visoki vijolinski

oziroma nizki basovski c)

Sedem je temeljnih barv (s škrlatno rdečo), sedem glavnih glasov. Govoriti moremo tudi o barvah glasov, kojih harmonična zmes ne očara našega zrkla nič manj nego zvočna harmonija Kortijevih organov. Kako pusta bi bila naša zemlja pri vsem bogastvu oblik brez nežnega lošča krasnih barv! Že vsaka posamezna čista barva je lepa, kakor so lepi čisti glasovi tudi posamič. Čista belina lilijinega

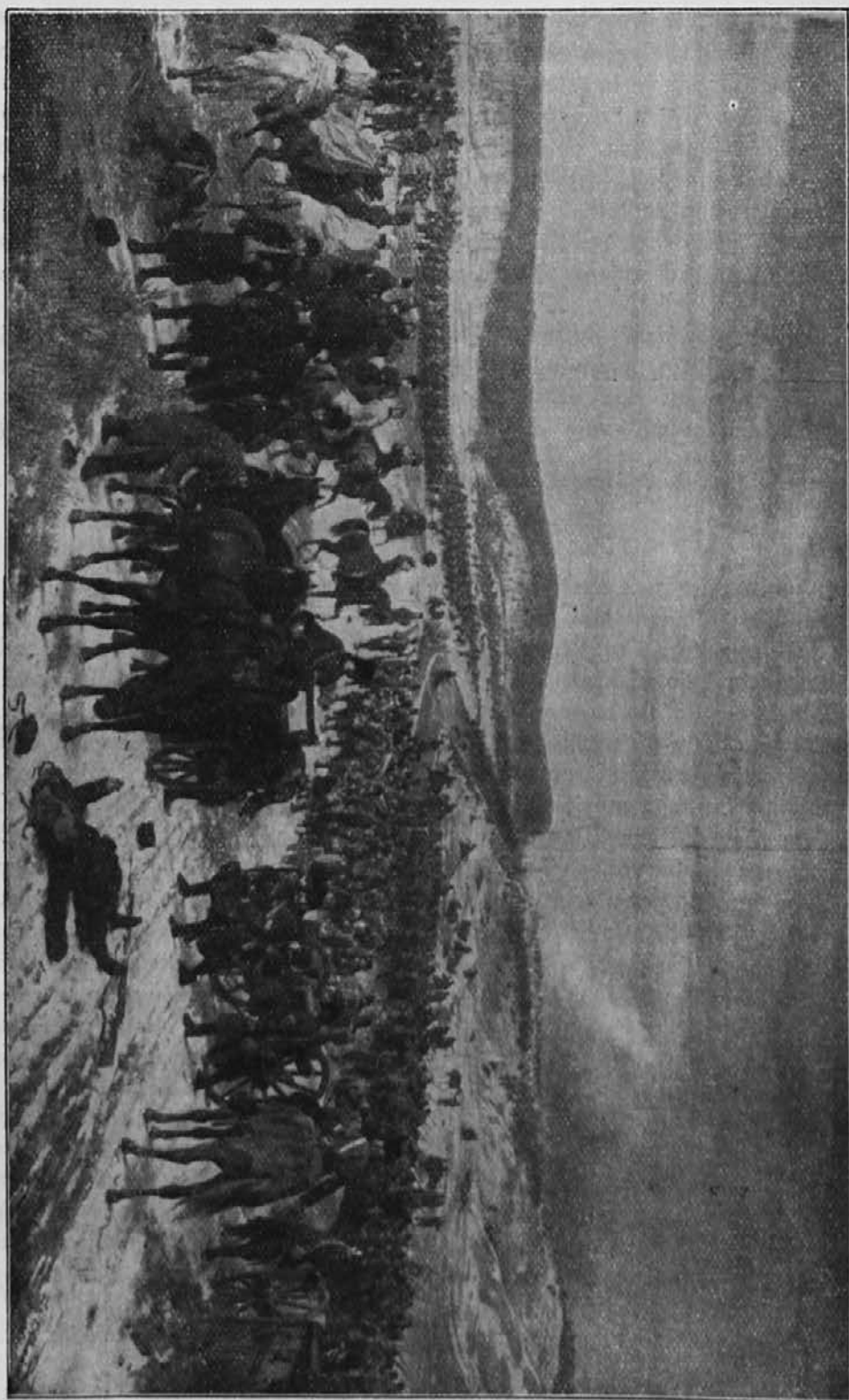
PROF. FR. PENGOV.

perigona, čista, bela zimsko odeja imata že sami na sebi posebno, svojsko lepoto.

Poseben mik ima na sebi modra barva nébesa. Kako lepa je jasna modrina jutranjega neba, temna, kadar stoji solnce, zlato in vroče, v zenitu. Modrikasti kristalno-čisti bazar, mlečno-beli valovi na obrežju, kot indka sinjega morja, kako so dražestni! Daljne modre črte na obzorju, nežni višnjekasti puh, ki ovija nalik pajčolanu gorovju častito teme, ali ne vpliva na dušo s posebno čarobnostjo? Domotožje se ti poraja v srcu, hrepenenje po daljnem, neizmernem. Med tvojo dušo in nebesno modrino obstoji neka skrivnostno-sladka vez.

Kar je za notranje oko modra, to je za zunanje zelena barva. Dobro nam dé. Saj se spajata v nji modra in rumena nasprotnika v mirno ravnotežje (komplementarne barve). Kako prijetno dé očesu pogled na sveže pokošen zelen travnik, na zeleno mlado strn spomladi ali jeseni! Najfinejše stopinje in najnežnejše otenjave kaže ta barva od jasno zelenega listja živahne breze do globoko-temne zelenjadi resnobne jelke.

Rdeče in rumeno sta bodeči, pekoči barvi, a omiljeni z drugimi kažeta prenežne, najtoplejše tone.

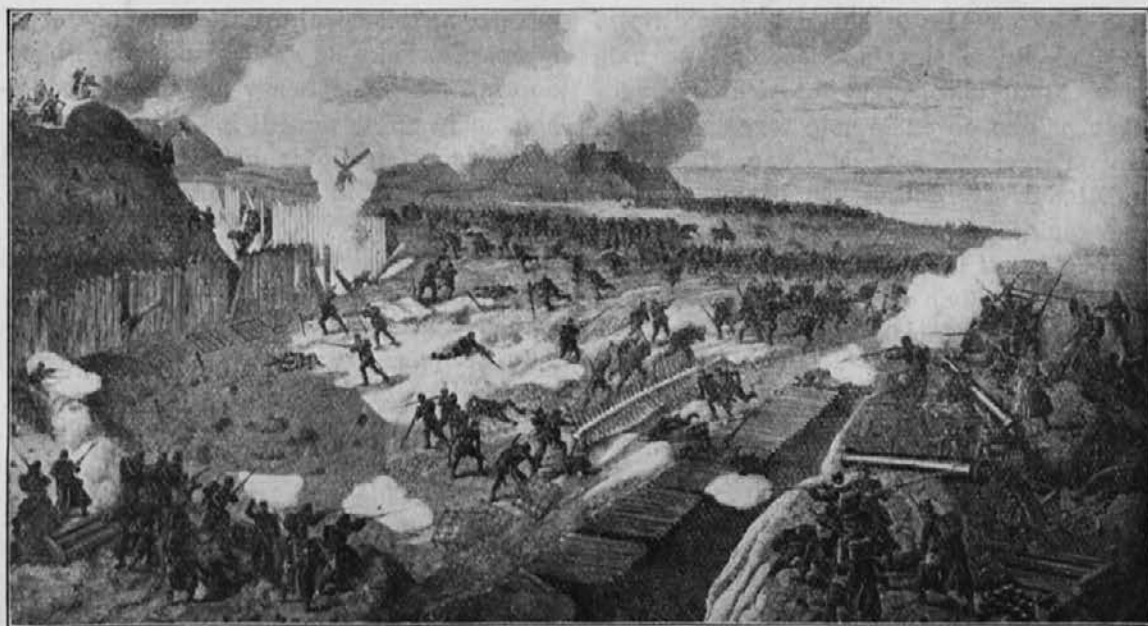

BITKA PRI OEVERSEE, DNE 6. FEBR. 1864.

Lepe so barve v naravi, ki jim daje solnčna luč čistoto in sijaj. Posebno čvrsto lice kažejo cvetlice po planinah; poleg rumenila in beline, ki ju kaže tudi dolinsko cvetje, dobiš tu gori najsijajnejši indigo, najbolj žarečo rdečico (ravš ali rododendron je karminast) in marsikje krepak rjav ton (skržolice — hieracium), ki prehaja malone v črnino.

Na žarečem jutranjem in večernem nebu, v veselem svetu lepe Flore, na pisanim perju gospe Ornis se leskeče lepota barv prav posebno.

Tu razkazuje marmor svoje krasno-rožaste žile, svojo divno žametno belino. V osrčju gorâ cveto rože senčnega kraljestva, dragi kameni, ki po žarnih barvah še prekašajo cvetje Heliosovega cesarstva in ne zvenejo nikoli. Goreči rubin (Al_2O_3) prekaša po svojem žaru najlepše burbonke (vrtnice). Njegove globoke rdečice — kot kri in škrlat — ne doboš nikjer drugod v naravi. Modri grozd hijacintov se mora skriti pred bratcem rubinovim, modrim safirjem. Smaragd ($\text{Be}_3\text{Al}_2\text{Si}_6\text{O}_{18}$) sveti v zelenem, topas [$(\text{FHO})_2\text{Al}_2\text{SiO}_4$] v jasno

AVSTRIJCI V SCHLESWIG-HOLSTEINU L. 1864.

Pa tudi temno naročje zemlje ima svoj barvni sijaj. V podzemeljskih zakladnicah kaže svojo lepoto kralj kovin, zlato. Zlati žafranovi cvet, ki je vzkipek v kraljestvu svetlobe, ni tako lep kot lesketajoča zlata žila v mračni hribini; zlato tekmuje s solncem.

Poleg njega sije v skromnejši, a še vedno bajni magnezijevi luči sluga mu v srebrno-beli livreji. V podzemeljskih kristalnih palačah (šupljinah) blesti prozorna kamena strela, mogočna vijolična kocka jedavčeva (Ca F_2), prijazno leskotni adular (žlahtni živec).

rumenem, ametist (Si O_2) v vijoličnem plamenu. Nad vsemi pa vlada bajno krasni demant, knez med temi plemiči; barve vseh bliščijo iz njega — le rosna kapljica v mavrici rajskega jutra se lahko meri s temi rosnimi kapljami nočnega kraljestva petrografov. A demant potrebuje, preden zasveti v polnem blesku, umetelne človeške roke, rosica v travi ne vpraša po njej.

Čudovit je prizor, ki ti ga nudi igra vseh možnih barv v razsvetljenem solnem rudniku v Wieliczki; zdi se ti, da te hoče kar vtopiti množica smaragdov in rubinov, topazov in safirov, in to tem bolj, ker se

izpremeni veličastni kalejdoskop pri vsakem koraku.

Tako spominjajo v temnih gredah, rovih in predorih zemlje barve kovin, kamnov in soli rudarja na barve v kraljestvu svetlobe nad njim in na Njega, ki daje tudi po brezdnih svetiti in bleščati luč svoje lepote.

Odkar je človek na svetu, je vedno ljubil lepe barve; njegovo oko se raduje sočnega zelenja in pestrih cvetlič, nebesne modrine in škrlatne rdečice solnčnega vzhoda. Divjak kakor izobraženec ljubita barve in zaljšata ž njimi sebe in svojo okolico. Kako veselo je poskočil divjak v sivi davnini, ko je slučajno našel pisane barvilne prsti; takoj si je tetoviral z dragoceno najdbo obraz in celo razgaljeno telo. Ko pa je slekel pozneje Adamovo uniformo, tedaj je prenesel lišp barve od kože na tkanine iz volne in lanu. Treba je bilo gotovo iskati in poskušati stoletja, preden je našel rabljivih, trpežnih barvil, kot so škrlatna barva polža škrlatnika (purpura), brošč in indka poleg nekaterih barvilnih lesov.

Skozi tisočletja je bilo omejeno človeštvo samo na imenovana barvila, med katerimi je indka najimunitnejša. Izdelovali so to modro barvilo iz rastline indigo in iz oblaista na zelo preprost način. Preden so jele rastline cvesti, so jih porezali nizko pri tleh, spravili v kadi ali obzidane jame in zalili z vodo. Čez 12—15 ur so spustili sedaj zarumenelo vodo v drugo, niže ležečo kad ter jo, bijoč po njej z lopatastimi drogovi ali z lopatastimi vodnimi kolesi, spravili močno v stik z zrakom. Vsled tega oksiduje (se okisa) raztopljeno barvilo in se obori (usede na dno) kot modro blato. To blato se dobro izpere, stisne in posuši in naravna trgovska indka je pred nami.

Pred otvoritvijo sueškega prekopa so izdelovali indko, kar je je potrebovala Evropa, iz oblaista (*Isatis tinctoria*), ki so ga pridelovali po Francoskem in Nemškem v velikih množinah. Ko pa se je odprla morska bližnjica v vzhodno Indijo, tedaj je jela orientalska indka vedno bolj izpod-

rivati oblaist, in ne postave, ne vladarji niso mogli zabraniti indijskemu modrinu pota v Evropo, tako da je moralo pridelovanje oblaista popolnoma prenehati.

Če pomislimo, da nastane indka iz brezbarvne snovi, zvane indigova belina, na podoben način kot rja iz železa, le da je proces mnogo bolj zamotan, tedaj nam postane jasno, da je bilo treba za to iznajdbo cele vrste srečnih slučajev poleg ostrega opazovanja. Morebiti je zašel po naključju šop indigo-rastline v škap, poln vode; otrok je ploskal s palico po vodi in spravil tako rastlino v stik z zračnim O (kiselcem), bistro oko njegovega očeta pa je opazilo, kako se useda moder popr na dno kot lahka meglica v dolino. Na podoben način so se naučili izdelovati nemara tudi rdeče barvilo iz brošča in škrlat iz žlezne vsebine, ki jo ima škrlatnik v gabančni votlini.

Tako se je moral človek skozi dolga, dolga stoletja zadovoljiti z majhnim številcem barvil, dokler se mu ni posrečilo na podlagi vedno bolj napredujoče kemije znova upostaviti (rekonstruirati) že davno obledelih in preminolih lepote pred tisočletji pogreznjenih geoloških časov. Kajti premožova skladišča, katerim se imamo zahvaliti za krasne anilinske (katranske) barve, ki po svoji mnogovrstnosti presešajo naravne barve in omogočajo krasno lepoto modernih obrtnih izdelkov, niso nič drugega nego rastlinski mrličji davno preminolih milenijev.

Pri suhi destilaciji (prekapanje) — ki se vrši vsak dan v največjem slogu po plinarnah — preostane v retortah koks, svetilni plin in katran pa hitita venkaj iz vroče ječe, da se ohladita; posledica tega oddiha je čist plin, kot ga edino more rabiš mešan, in pa tekoči katran.

Ta grdi, črni, nevonjavi katran je podlaga cele vojske najzanimivejših obrti, med njimi tudi bujne barvilne veleindustrije.

Katran je zmes več oglencevih spojin, med katerimi so bencol, fenol, kresol, naftalin, antracen itd. najvažnejše. Dobimo jih pri prekapanju katrana; potom različ-

nih kemijskih procesov pa nastanejo iz njih vsem znane katranske barve, katerih prvo, po imenu mauvein, je napravil Anglež Perkin v Londonu leta 1856.

Prvotno angleška industrija je prišla preko Rokava na nemška tla in slavila tu svoje največje triumfe. Uprizorila je silovit boj proti naravnim barvilom in porazila v njem do tal broščevo rdečilo in indko.

Pred letom 1868. so pridelali vsako leto okoli 70 milijonov kilogramov brošča; ko sta pa tega leta Graebe in Liebermann našla, da se dá napraviti broščevo barvilo snov, v kemiji znana kot »alizarin«, na silno enostaven način iz antracena, sta nastavila s tem nož na vrat broščevi kulturi, ki je bila zlasti za južno Francijo velikanskega pomena; danes zastoj iščeš njiv z broščem.

Ista usoda je zadela naravno indko, odkar se je posrečilo Baeyer-ju sestaviti kemično indko ceneje in čisteje, nego jo nudi narava. Tako vidimo, da je moralo na polju barvarstva ukloniti kmetijstvo močni tilnik pred mogočno, znanstveno izvežbano, kemično glavo. Leta 1889. je priplavalo iz Indije še 33.612 zabojev indke v Evropo, danes se je indijska modrina popolnoma odpovedala kratkočasnemu morskemu potovanju. Saj pridelava par tovarov toliko blaga, kot so ga mogle prej cele širne pokrajine najlepše angleške kolonije.

Orjaška industrija prekuje na Nemškem znanstvene pridobitve anilinske kemije v gospodarske vrednote, v zveneče zlato. Izmed mnogoštevilnih, velikih tovarov te vrste omenjamo le največje, leta 1865. ustanovljene badenske anilinske in soda-tovarne v Ludwigshafenu ob Renu, da spoznate iz nekaterih številok obseg te veleobrta.

Ta tovarna ima danes nad 200 kemikov, 150 inženirjev, 900 trgovskih uradnikov in nad 8000 delavcev. Zemljiška posest tovarne znaša 220 ha; izmed teh je zazidanih 411.200 m² tal in stoji na njih 450 tvorniških poslopij, 656 delavskih in 108 uradniških stanovanj. Vsako leto porabi podjetje 35.000 vagonov premoga. Ž njim

kuri 160 velikih parnih kotlov, ki gonijo 386 parnih strojev in proizvajajo 25.000 konjskih sil. Vsako leto se porabi 50 milijonov kubičnih metrov vode in 12 milijonov kilogramov ledu; posebna plinarna proizvaja 22 milijonov kubičnih metrov plina za segrevanje in razsvetljavo. Poleg tega so še dinamostroji z 10.000 konjskimi silami, ki oskrbujejo 500 elektromotorjev, 1400 obločnic in 20.000 žarnic z elektriko.

Vsega skupaj je danes kakih 70 tovarov za katranske barve, ki izdelajo blaga za nad 240.000.000 K na leto. Te barve zadostujejo skoro celemu svetu; ruta Slovenke in šal Kreolinje (v Ameriki rojene belokožke), meksikanski sombrero (slamnik) in turški fez, obleka muezinova (turški klicar k molitvi), žlahtni perzijski in ceneni jutovi tepih, koščakasti (Steinnuß) gumbi zamorčevi in mohamedanski turban, pisani plakati, ki vabijo po mestih lahkoživce na ples in popivanje, na deželi može in mladeniče v resnobni boj, uniforma generala in prostaka, kuta meniha in škrlat kardinala, klobuk berača in vlečka kraljice — vse je ozaljšano in pobarvano s čudovitimi snovmi, ki jih je pričaral kemik iz mračnega črnega premoga in ki označujejo zmagoslavje mavričnega življenja nad temno smrtjo. — Iz uničenih nekdanjih svetov je nastalo novo življenje, za mrzlotno, temačno zimo je prišla nova pisana pomlad, zopet so se zbudile dremajoče sile narave. Malovredna snov premog je postal kralj, ker je, zavedajoč se svoje vrednosti, brez prerivanja mirno čakal, da pride njegov čas.¹

Nehote nam prihaja v spomin beseda velikega učenika in modrijana iz Tarza, ki govori o našem ubogem telesu, kako ga bo kdaj izpremenil Bog ter upodobil Svojemu povečičanemu telesu. A to telo mora prej v temno naročje zemlje, odkoder ga pokliče angelska tromba. Če ima že kemija, katero je izsledil omejeni človeški um, tako moč, da izpremeni kot stari Mida v zlato, česar se dotakne, da čisti s svo-

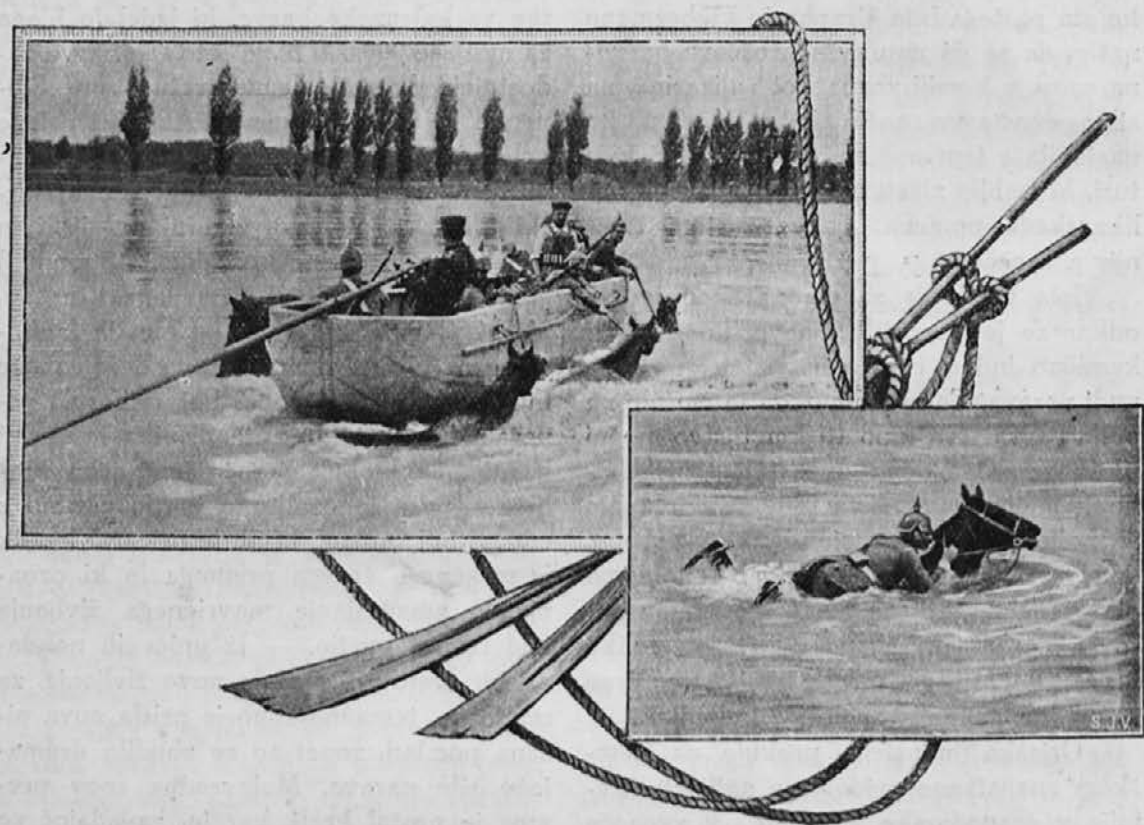
¹ Dr. O. Nagel, Die Romantik der Chemie.

jimi razkužili zrak in bolnišnice kot Heraklej Avgijeve hleve, da prinaša luč in toploto kot nesrečni Prometej, da drobi in ruši z dinamitom, melinitom in liditom cele gore kot orjaški Titan, da prinaša zdravje trpečemu človeštvu kot sloveči Eskulap: kako moč ima šele njen Stvarnik!

Barve napolnjujejo svet s posebno blagodejno lepoto. V kako krasnih barvnih akordih blešči pred nami jesenski gozd! Kaj bi bilo človeško lice brez svoje rde-

izpremenjenja: »Njegova oblačila so se svetica beleje od snega.« Bela so mašna oblačila ob Marijinih praznikih, belo oblačilce dobi dete pri sv. krstu kot opomin, da se ohrani neomadeževanega skozi vse življenje, bela je obleka otrok pri prvem obhajilu.

R d e č a barva, ki gospoduje nad drugimi, je barva zmage, triumfa, strasti in krvi, pa tudi blagi simbol največje Ljubezni. Odtod rdeča mašna obleka na praz-

KONJENIŠKE VAJE V PLAVANJU.

čice, kaj lasje brez kostanjeve ali črne ali zlatorumene ali tudi snežnobeke barve? Kaj cvetlice brez pisanih barv? Ko je Stvarnik izumel barve in jih delil s knežjo radodarnostjo, se je pokazal največjega umetnika.

V življenju narodov so imele barve vedno poseben, simboličen pomen.

Bela barva ima značaj nedolžne čistosti. Ob slovesnih prilikah se oblačijo mlade deklice v belo obleko. Belo je bilo oblačilo povelčanega Zveličarja na gori

nik Sv. Duha in ob spominih mučencev; saj iz krvi, ki so jo prelili, kriči njihova ljubezni do Boga. Kralji in zmagovalci nosijo škrlatne plašče, vstali Odrešenik ima rdečo zastavo v rokah kot zmagovalec nad peklo in smrtjo.

Modra barva nébesa je simbol nebeškega. Mogočen vtis napravlja na našo dušo modri firmament. Ko opazuješ nebo, tedaj se sprehaja tvoj duh z lahkoto in poletava zunaj v neskončnih daljavah. Zato je modrina simbol sv. vere, ki tudi vodi

naše duše daleč venkaj preko fizičnega sveta, v neskončnost.

Redka, povsem svojskega značaja je vijolična barva. Prijetne in neprijetne občutke vzbuja. Pa kakor v godbi disonanca na pravem mestu le še poveča blaglasje, tako tudi vijolica v barvni simfoniji. Rdeče in modro se mešata v vijolično, dve barvi, ki ju občuti naše oko kot kontrasta, kot nasprotji, ki pa v krotki vijolici praz-

barva kar plava v sreči, kaže skromno zelenje šele na bodočo srečo. Sočutno in navdajajoč nas s svežim upanjem prepreza zimzelen (Vinca maior, minor) tihi grob, v katerem razpada nam drago srce v prah in pepel.

Rumena barva se približuje beli; a dočim je ta bolj hladna, veje iz rumene toplo življenje. V rumeni barvi se izraža ideja krasote, kraljevega bogastva, pa tudi

LETALO.

nujeta dan sprave. Ali ni to tudi značaj pokore? Greh in milost se dotikata, človeška lagodnost in krepka volja zatajevanja, tesnobna nevšečnost in povzdigujoče zaupanje, srdit boj v osrčju in miroljubna sprava.

Zelena je barva sveže rasti, barva pomladi, mladosti. Ko se po dolgi zimi prikaže prvo zelenje, tedaj se vseli tudi v naša srca upanje na boljše, toplejše čase. Zato je zelena barva upanja. Dočim rdeča

nebeškega poveličanja, svetosti. Rumeno zlato mora služiti nebeškemu Kralju. Nehote se družijo z rumeno barvo ideja svetlobe sploh; saj se pa tudi glavna vira naše svetlobe, solnce in ogenj, oblačita v rumeno. Rumena barva je podoba in odsev neskončnega bleska, neizmerne bogastva, nedopovedljive krasote božjega bitja.

Črna je barva žalovanja, noči, smrti, skrivnostnega prehoda iz tega življenja v onostransko.

HOMERJEVA ILIADA.

PROF. FR. OMERZA.

II. SPEV.

(Dalje.)

559. Ki so pa bivali v Argi in z zidom obdanem Tirintu,
v Asini in pa Hermíoni, tik ob zalivu globokem,
v vinskih goráh Epidávra, Eíonu in pa Trojzenu,
dalje v Ajgíni, Masétu, mladeniči čvrsti Ahajcev:
tem pa na čelu je stal veleglasni junak Diomedes,
v družbi mu Sténelos, dragi slavnega sin Kapanéja.
Z njima kot tretji je šel Evríalos, slični bogovom,
sin Mekistéja in vnuk pogumnega Tálaja kneza.
Skupni poveljnik pa vsem Diomédes je bil veleglasni.
Z njimi pa osemdeset je ladij črnih priplulo.
569. Ki stanovali v Mikénah mestu so, zidanem lépo,
in v bogatem Korintu in v zidanih lépo Kleónah;
ki domovali v Ornéjah in tam v Arajtíreji ljubki
in v Sikíónu, kjer kralj je bival prvotno Adréstos;
ki Heperésija dalje in ki Gonoésa visoka
in pa Peléne je dom bil in Ajgíon jim domačija,
dalje Ajgíalos ves in okolica Hélike širne:
tem Agamemnon vladar, Atrejevič, stal je na čelu
z ladjami sto in ob enem najvč in najboljšega ljudstva
mu je sledila na pot. Oblečen u bronu junaškem
sam je ponosno korakal, odličen med vsemi junaki,
druge ker vse je nadkrilil in nájveč je ljudstva pripeljal.
581. Ki so pa bili doma v Lakedájmonu nizkem in votlem,
v Fáriji dalje in Sparti in Mesi, polni golobov;
ki stanovali v Briséjah in dalje v preljubkih Avgéjah
in ki živeli v Amíklah in Helu so, mestu ob morju;
ki so prebivali v Laji, krog Ojtila so stanovali:
te pa je vodil u boj mu brat Menelaj veleglasni.
Šestdeset bilo je ladij. Ti zase so ločeno stali.
Sam pa med njimi je hodil — zaupal je hrabrosti svoji —
in jih na vojsko bodril; a najbolj srcé ga je gnalo,
Hélene jok da maščuje in sólze in tožbe nebrojne.
591. Ki stanovali pa v Pilu in mestecu ljubkem Aréni,
v Triju, brodu Alféja, in Ajpiju, zidanem lépo,
in so u Amfigenéji, Kipariseéntu živeli,
v Ptéleju tudi in Helu in Doriju, kjer so Tračana
Muse Tamírída našle in pevsko so žilo mu vzele,
ko iz Ojhálije šel je od Evrita Ojhaliéjca;
rekel je namreč bahato, da zmaga, čeravno bi same
Muse, Zevsove hčerke, kosale z njim se u petju.
Te pa razjarjene móčno ga zdaj oslepijo, a petje
božje vzemó in storé, da citrati tudi pozabi.
Tem pa na čelu je stal vozoborec, gerenijski Nestor.
Z njim pa priplulo ob enem devetdeset ladij je črnih.
603. Ki so v Arkádiji dom pod visokim gorovjem Kiléne
tam pri Ajpítovem grobu imeli, borilci od blizu;
v Féneju ki so doma in Orhómenu bili ovčarskem,
v Ripi in Strátiji tudi in zračni, visoki Eníspi;
v Tégeji ki domovali in dalje v Mantíneji ljubki;
ki so v Stímfélu ognjišče in dom u Parasiji imeli:
te pa Ankájev je sin pripeljal, vladar Agapénor.

Šestdeset ladij je bilo in v vsako posamič stopilo mnogo arkadskih je mož, razumnih u metežu bojnem. Sam Agamemnon jim namreč, Atrejevič, knez med junaki, ladij z lepimi boki dal je, da grejo čez mórje temno, ker brigali sámí se niso za morska podjetja.

615. Ki pa v Buprásiju dalje in Elidi bili so božji, kar do Hirmíne razteza in Mírsina skrajne se točke in do Olénijske noter peči in Alejsija kraja: te so pa štírje vodili in z vsakim od teh je priplulo ladij urnih deset in se vkrcalo mnogo Epéjcev. Nekaj od teh jih je vodil Amfímahos s Tálpijem skupaj, Ktéata prvi, ta Evrita sin, dva Aktorja vnuka; druge pa močni Dióres, sin Amarinkéjev, je peljal, zadnji pa del Polikséjnos peljal je, slični bogovom, ki je Agástena sin in kneza Avgéja potomec.
625. Ki jim Dulíhion dom je in Ehinádski otoki sveti, ki onstran morjá so Elidi ravno nasproti: tem pa na čelu je stal Filejevič, Meges junaški, Aresu kos, ki rodil ga Filéj vozoborec je božji, ki se v Dulíhijon énkrate izselil je, hud na očeta. Z njim pa priplulo ob enem štírdeset ladij je črnih.
631. A Odisej Kefalénce je vodil s seboj velesrčne, ki so u Itaki dom in Néritu gozdnem imeli in stanovali v neprídnem Ajgílipu in Krokiléjah; ki na Zakíntu doma in Samu svoj stan so imeli; ki na obrežju doma in strani nasprotni so bili: tem Odisej je vodnik, ki meri v razumu se s Zevsom, z njim pa je ladij dvanajst, na strani rdečih, priplulo.
638. Toas, Andrájmonov sin, pa stal je na čelu Ajtólcem, ki stanovali v Plevrónu in Oleni so in Piléni, v Hálkidi dalje ob morju in Kalidónu pečevnem. Kajti Ojnéja sinov velesrčnega nič več ni bilo, njega sevé tudi ne, zlatolasega ne Meleágra. Temu tedaj naročeno je bilo, da vlada Ajtólcem. Z njim pa priplulo ob enem štírdeset ladij je črnih.
645. Idomenéj pa Krečáne vodil je, slavni borilec, ki so na Knosu živéli in v močnem obzidju Gortína, v Liktu in tudi Milétu in belobleščečem Likástu, v Rítiju dalje in Fajstu, v mestih za bivanje všečnih, in še ostali po Kreti, ki v mestih so sto prebivali. Idomenej jih je torej, slavni borilec, pripeljal in pa Meríones hkrati, ki z Aresom kosa se močnim. Z njima pa osemdeset je ladij črnih priplulo.
653. Sin Herakléjev pa velik in móčen, Tlepólemos hrabri, Ródijcev ladij devet iz Roda ponosnih je peljal, ki stanovali po Rodu v rodovih so treh razdeljeni: v Lindu in pa Iélisu in belobleščečem Kaméjru. Te je Tlepólemos torej, slavni borilec, pripeljal, ki Herakléju rodila ga močnemu Astiohéja. Od Seleénta jo reke, iz Efire, on je dovedel, mest ko razrušil je mnogo ljudstev, ki Zevs jih ohranja. Ko pa Tlepólemos zrastel je v zvezani dobro palači, matere stare je brata, druga očeta, umoril,

starčka sivih že las, Likimnija, Aresa roda.
 Hitro si ladje napravi, množico ljudstva si zbere
 in jo popiha na mórje; kajti ostali grozili
 močnega vsi Herakléja vnuki so mu in sinovi.
 Toda po urah pač bridkih na Rodos je prišel taváje.
 Mesta posedli so tri po rodovih in Zevs jih je vzljubil,
 on, ki vladar je bogov in tudi ljudi umrljivih,
 in iz nebá jim rosil, sin Kronov, bogastva brez mere.

671. Tamkaj iz Sime Niréj tri ladje je vodil razmerne,
 to je Niréj, ki Agláje je sin in pa Háropa kneza,
 tq je Niréj, ki najlepši je mož, ki so prišli pred Trojo,
 kar je ostalih Danajcev, izvzet Ahilej je brezgrajni,
 toda slaboten za boj in malo pripeljal je ljudstva.
676. Ki so pa v Krápatu bili in Kasu doma in Nisiru,
 v Kosu, Evrípila mestu, in na otokih Kalídnih:

TIROLSKI MLADOSTRELCI.

ti za vodnika imeli so Antifa in pa Fejdípa,
 Tésala kneza sinova, oba Herakléjeva vnuka.
 S tema priplulo ob enem trideset ladij je votlih.

681. Kar jih v pelásgijski Argi domovje je svoje imelo,
 ki stanovali so v Alu, Alopi in pa Trehínu,
 v Ftiji in Héladi dalje, lepih deklet domovini,
 tem so Mirmídoni rekli, Heléni in tudi Ahajci:
 vodil je te Ahilej na ladjah bil petdeseterih.
 Toda ti mislili niso na boja več rane skeleče;
 kajti nikogar ni bilo, ki stopil bi vrstam na čelo.
 Ležal je namreč pri ladjah jim tam Ahilej brzonogi,
 radi Briséjeve hčerke jezen močno, lepolase,
 ki si v Lirnésu izbral po mnogih jo le je težavah,
 ko je Lirnésos in Tebe močno obzidje razrušil.
 Padel je Mines pred njim in Epístrofos, slavna borilca,
 sina kneza Evéna, vnuka Selépija kneza.
 Ležal vsled te je razjarjen, a v kratkem mu bilo je vstati.

TRI VPRAŠANJA. (Dalje.)

DR. J. SAMSA.

II. Kako?¹

Torej kako beri knjigo, da boš imel res kaj koristi od nje, ne samo nekoliko škode na očeh, živcih in na sključeni hrbtenjači?

1. Prvo in glavno pravilo Ti bodi tudi pri duševni hrani: Beri počasi, da dobro prebaviš. Knjiga se nikdar prepočasi ne bere, pač pa navadno prehitro. Če prehitro ješ, v prevelikih zalozajih, si želodec obtežiš; če prehitro bereš, si spomin in domišljijo prehitro obremeniš, oba kmalu omagata; razum, srce, čustvo pa ne dobé pri tem ničesar, ker jim ne pustiš časa, da bi si tudi ti svoj delež poiskali pri Tvojem branju. Kdor knjige kar požira, je kot turist, ki gre na Triglav. Od Dovjega pa do Aljaževega stolpa drevi kot bi ga podilo 10.000 Rusov, nikjer se ne ustavi; ko pride na vrh, se pa zgrudi ves upehan na tla in obleži — apatičen do krasnega razgleda, ki je čez tri ure ravno

¹ Pazljivi čitatelj se bo pri naslovu tega stavka gotovo spomnil, da prvi del našega spisa v prejšnji Mentorjevi številki ni imel nobenega vprašanja; zdaj pa pride nepričakovano: »II. Kako?« Kje je tu harmonija in soglasje, ki ju mora vendar tudi pisatelj upoštevati? Res je, toda častiti bravci naj pomislijo, da živimo v času, ko reže bridka sablja krvave brazde širom naše kulturne Evrope in ko pušča rdeča sulica cenzorjevega svinčnika krvave sledove v rokopisih in beloprazne predale v časopisih. Ker pa imajo državni pravdniki v teh resnih časih toliko posla, je razumljivo in odpustljivo, da se včasih kaka poredna ali javnemu blagru in vojnim operacijam škodljiva beseda izmuzne njihovemu paznemu očesu. In kdo je tu bolj poklican priskočiti javni oblasti na pomoč nego p. n. gg. črkostavci, ki po slavnem Dantejevem pravilu »guarda e passa« z enim samim resnim pogledom nevarno besedo — izpuste. To je zadnja inštanca, proti kateri je tudi pisatelj brez moči, ker proti njeni odločbi ni priziva, vsaj v isti številki periodičnega lista ne. Vsled te jasne interpelacije bo morda »pasiral« črkostavsko cenzuro sledeči stvarni popravek: Na str. 65. Mentorja št. 3—4, letnik 1914/15 naj si blagovoli čitajoče občinstvo za rimsko številko I. dostaviti vprašanje »Zakaj?« in si misliti obojno tiskano kot naslov v velikosti zgoraj tiskanega »II. Kako?« —

tak ali pa še lepši kot prej. Dijak naj ne bere tako kot sentimentalna gospodična v srpanu francoske romane, ki komaj čaka, da pride do konca in da vidi, ali sta se vendarle nazadnje »vzela« ali ne. Drugi pa smatrajo lepo knjigo za strelovod, pri katerem ima samo pozlačen konec svojo vrednost in pomen, po tem strelovodu plezajo, da jim sapa pohaja, kakor bi šlo za stavo ali za rekord. A knjiga ni strelovod, ampak umetna stavba, kjer je vsak tudi najmanjši del važen in vreden vse Tvoje pozornosti. Če hočeš spoznati cerkev sv. Štefana na Dunaju, ni zadosti, da se potru-diš na stolp in da splašiš tam jato golobov in da kvečjemu še čuvaja vprašaš, kje je Prater in velika igračica »Riesenrad«; tudi to je še premalo, če greš z »Baedekerjem«¹ v roki po sredi cerkve, pogledaš zdaj v Baedekerja, zdaj na desno, zdaj na levo — pa jo mahneš ven, še preden so se tvoje oči privadile skrivnostni temi gotskega sve-tišča. Ko pa prideš ven, ne veš več, skozi katera vrata si šel noter, in ko jo zaviješ vis-a-vis v Stefans-Keller, pozabiš še to, skozi katera vrata si ven prišel. Umetnina, pri kateri ima vsak kamen svojo večsto-letno zgodovino, zasluži več pozorno-sti in več časa. Tako je tudi s knjigo. Čas, ki ga naložiš na dobro knjigo, se bo-gato obrestuje; čim več časa porabiš pri branju knjige, tem bogateje in tem prej se ti ta kapital obrestuje, v kratkem se po-dvoji in potroji. Pri nobenem opravilu na-glica toliko ne škoduje kakor pri branju. Prvo pravilo za koristno branje torej je: Beri počasi! »Breve iter per exempla,« pravijo pedagogi. Poglejmo na zgledu, kaj vse najde počasni in pazljivi bralec v pre-prosti pesmici, kar površni čitatelj niti ne opazi. Pevsko izobraženi čitatelj gotovo zna peti preprosto Gregorčičevo, a morda najbolj globoko občuteno pesem: »Pogled v nedolžno oko«. Denimo jo sem:

¹ Znana zbirka knjig, ki opisujejo po raznih deželah razne popotne zanimivosti: zgodovinske, umetniške, prometne in — želodčne.

Nikar, nikar se me ne boj,
Nedolžni, nežni angel moj,
Le semkaj k meni sedi,
Okó v okó mi gledí!

Pogled ti čist, oko mirno,
V njem seva celo ti nebo,
In meni v njem leskeče
Odsev vže davne sreče.

Budi spomin mi krasnih dni,
Ko bil sem še kot si zdaj ti,
Spominja me mladosti
Brez toge, brez bridkosti.

Spominja me čarobnih let,
Ko bil je v cvetju ves mi svet
Enako vrtu v maji,
Ko živel sem ko v raji.

Zgubljen je, oh, zgubljen moj raj,
Ne smem, ne morem vanj nazaj,
Zaklenjena so vrata,
Proč, proč je doba zlata.

Pa če zaprt je sreče raj,
Da gledam vanj, se zdi mi, vsaj,
Ko v tvoja zrem očesa,
Odprta v njih nebesa.

Srce se v prsih mi topi
Zamaknjeno v nekdanje dni,
V presrečno dobo cveta —
O zlata, zlata leta!

Če hočeš od lepe knjige, umotvora
imeti estetični užitek, moraš najprej imeti
v svoji duši tisto duševno razpoloženje, v
katerem je pesnik, umetnik svoj umotvor

zamislil. Spomni se iz prejšnje številke, da
moremo nove pojme pridobivati samo po
asociaciji (družitvi) novih, še nepoznanih
pojmov s sorodnimi, nam že znanimi. Pod
kakšnim vtisom je zamislil Gregorčič to
pesem? Odgovor nam dá že prva kitica.
Pesnik vidi nedolžno dete, čigar kristalno-
čisti pogled ga popelje v leta njegove last-
ne srečne mladosti. Spominja ga tistih bla-
ženih let, ki niso poznala skrbi in žalosti,
pa tudi ne — krivde in zadolženja. In v
tem je obstojala prava sreča. Ni jih več,
teh let, in ne bo jih nikoli več, a pesnik jih
vidi v očeh nežnega deteta in to mu je v
tolažbo. Pesem more torej popolnoma raz-
umeti in ceniti samo odrasel človek, ki je
v boju za življenje in v trudu za svojo last-
no popolnost doživel že marsikako raz-
očaranje, ki mu veljajo Goethejeve besede:
»Es irrt der Mensch, solang' er strebt«
(Faust, 1, 317), ki pa mu je spopolnjevanje
človeškega bivanja in bitja še vedno
vredno vsakega napora in ki vse, kar v
resnici služi temu smotru, smatra za lepo
in idealno. Kdor more to občutiti, ta bo
»Pogled v nedolžno oko« razumel in se ga
veselil. »Nikar, nikar se me ne
boj...« Kako preprosto in naravno in
zato — lepo. Dete se boji tujca, ki se mu
približa, anafora »nikar, nikar« izraža
prav preprosto, a iskreno pesnikovo proš-
njo, naj ga »nedolžni, nežni angel« ne sma-

NARODNO KOLO NA RUMUNSKEM.

tra za sovražnika, ampak za prijatelja; prav isto intimno vez izraža anafora: »Oko v oko«. In zdaj se pesnik zatopi v njegov »čisti pogled« in »mirno oko« in iz tega pogleda mu zaleskeče odsev vže davne sreče, »spomin nekdanjih krasnih dni«, »mladost brez toge, brez bridkosti«; tu vidi zopet »čarobna leta rajske mladosti«. — Tako je bilo. A sedaj? Zopet dve anafori, polni bridkosti: »Zgubljen je, oh, zgubljen moj raj« — »proč, proč je doba zlata.« V tolažbo pa mu je, da gleda v detetovih očeh veselje in srečo. Tolaži se s srečo nedolžnega otroka, ki je sam nima. In še enkrat se mu izvije iz prsi vzklík: »O zlata, zlata leta!«

2. Z razkrojitvijo te Gregorčičeve pesmi smo pa že prišli do drugega važnega pravila: »Beri pazno, z zbranim duhom!« Glavni vzrok, da drugošolec Ivo in tretješolec Pepi ne moreta — kakor mislita sama in njuni starši — dobiti do kakega predmeta pravega veselja, je nepazljivost in raztresenost. »Omnis in hoc sum« — bodi ves pri stvari, z vso zbranostjo se loti glagolov na — io (fugio) ali računanja z ulomki itd. . . . in prvi majhni uspeh, ki ga boš dosegel, ti bo v veliko zadoščenje; trud bo obilno poplačan in veselje do predmeta bo prišlo samo od sebe. Pazljivost, zbranost in natančnost je prvi pogoj vsakega uspeha. Kdor površno prebere pesem, povest, knjigo, mu seveda le malo vsebine ostane v spominu in še ta samo v posamnih drobcih, ki v njegovi glavi ne najdejo prave medsebojne zveze in tavajo kot večje semintja, seveda ne dolgo, ker kmalu ugasnejo v njegovem spominu. Tako je tudi ta mali trud, ki si ga imel pri branju, brezuspešen in veselje in zmožnost do pazljivosti vedno bolj gine. Kdor pa pazno bere in vedno skrbno zasleduje tisto rdečo nit, ki veže posameznosti v celoto, bo celoto vedno bolj

razumeval, ker zna posameznosti združevati v enoto. Mislimo si stavbinskega mojstra, ki gradi umetno stavbo. Na kaj mora paziti, če hoče, da bo res kaj lepega naredil? Na celoten načrt in na posamezne dele, ki morajo biti celotni stavbi prikladni. Če na eno ali drugo pozabi, se bo kmalu izkazal kot mojster-skaza.

3. Iz tega pa zopet sledi tretje pravilo: **Beri z razumevanjem!** Ne beri stvari, ki je ne razumeš. Če prideš do mesta, ki ti je nejasno, se ustavi in preberi nekoliko nazaj, morda je vzrok nejasnosti tvoja nepazljivost. Če zadeneš na tujo besedo, neznan pojem, besednjak v roko, ali pa vprašaj izobraženca. Kadar gre za besedo, ki ti je le nekoliko znana, n. pr. v nemščini, ji boš pogosto pravi pomen zaslutil iz »konteksta«, kakor pravimo, t. j. iz drugih, znanih besed onega stavka, v katerem se tujka nahaja. Beri nekoliko naprej in potem beri še enkrat odstavek, ki ti ni bil popolnoma jasen; gotovo boš dobil pojasnilo zanj. Pri branju nemških knjig pogosto ne kaže prav vsako nejasnost iskati po besednjakih. Nadaljnje izvajanje ti bo navadno nejasnost pojasnilo. Drugače je seveda pri znanstvenih razpravah in pri tehničnih, strokovnih izrazih. Te je treba natančno vedeti, drugače ne moreš ničesar razumeti.

RUMUNSKA NARODNA NOŠA.

4. Zadnje in najbolj težko pravilo pa je: **Beri kritično!** Presojaj, kar bereš! To je seveda mogoče samo izobraženim čitateljem, ki so vsaj nekoliko že zmožni znanstvenega in samostojnega mišljenja. Prvošolec ne more presojati Prešernovih pesmi in osmošolec ne Aristotelove filozofije. A v višjih razredih srednjih šol se že začne pojavljati kritika. Sedmi in osmi gimnazijski razred že podaja osnovne logiške in psihološke pojme, ki so merodajni za vsako svobodno človeško udejstvovanje, torej tudi za znanost, leposlovje in umetnost. Tu je pred vsem treba reflektiranja, t. j. opazovanja samega sebe in drugih in primerjanja.

Skušaj si napraviti sodbo o tem, kar bereš. Premisli, kaj je pisatelj ali umetnik nameraval? Kaj je bila njegova naloga? Kakšna sredstva uporablja pri reševanju svoje naloge. Ali je svoj namen dosegel, in kako ga je dosegel? Morda ga je dosegel le nepopolno, ali ga sploh ni dosegel? Vprašaj se, si li morda že kaj podobnega bral; kje? Kako ta pisatelj ali pesnik izraža isto misel? Popolnoma drugače, ali podobno, ali morda ravno tako? Ali je podobnost v mislih, idejah, ali v obliki, ali v obojem? Kje je vzrok tej podobnosti? Ali izvira ta sorodnost iz skupnosti človeškega rodu, iz splošnih zakonov in norm človeškega mišljenja in delovanja? Ali pa je to dokaz, da je eden pisatelj ali umetnik odvisen od drugega?

Če hočeš polagoma priti do samostojne presoje leposlovnih del, moraš poznati

zgodovino dotičnega slovstva in življenje slovstvenikov. Če hočeš pisatelja prav umeti, moraš poznati njegovo mladost, njegovo učenje in izobraževanje. Prešerna ne moreš umeti, če ne poznaš zgodbe njegovega življenja; Kersnikovih tipov trške gospôde ne boš znal prav ceniti, če ne veš, da je bil Kersnik sam član te družbe.

Beri kritike, estetske in leposlovne razprave, poetike, literarno zgodovino; zlasti pa najboljše literarne proizvode raznih narodov.

Pri znanstvenih spisih pazi na logični razvoj dokazovanja in izvajanja. Glej, kaj hoče pisatelj dokazati, kako dokazuje; kaj sklepa iz danih premis, pazi, ali ni morda obseg zaključka širji nego so premise. Pogosto pisatelj to, kar mora šele dokazati, rabi pri dokazovanju kot dokazano dejstvo in pride tako v »circulus vitiosus« kakor mačka, ki svoj lastni rep lovi. Gotove vrste poljudni spisi o darwinizmu, nasprotju med vero in vedo itd., ki računajo na nerazsodno maso in na velik dobiček, so polni takih logičskih skokov, ki paznemu čitatelju ne uidejo.

Znameniti pisatelj Aleksander Jung (1799—1884) je v svoji knjigi »Geheimnis der Lesenskunst« namen in korist branja izrazil takole: »Knjigo po njeni notranji vsebini presoditi; dobro od slabega ločiti; pomanjkljivost idej spoznati; dobre ideje, ki jih knjiga nudi, ceniti, v njih vsebino prodreti; posameznosti opisovanja v celoto združiti; iz tega pa dobiti nove misli — to je umetnost čitanja.« (Dalje.)

VZDIH.

A. P.

Ah, roke, uboge roke!
V praznoto noči, v brezkončni boleti
iztezate se in objemate le sence na dolgi cesti,
dokler Vam vaše moči brezplodne ne izkrvave!
O roke, izmučene roke!

In ve oči, utrujene oči!
žareča oglja dva, katerih ogenj pijejo solze.
V daljavi bolj široki kakor svet iščete neznanih solnc. Gorje
prevare grenke bode Vas zalilo s solzami pekočimi.
O oči, uboge oči!

† IVAN PLEVNIK.

IVAN DORNIK.

Tri široke brazde na čelu daleč je od tistega časa, ko smo razigrani stali na razstanku in širokoustno govorili, kam in kako globoko pokopljemo logaritme.

Koliko nas je bilo, ki smo plašno gledali vprašaj pred seboj, razdvojenih src, s temo v duši? Koliko jih je bilo, ki so se smehljali, ki jim je plala kri v obraz, ki so stiskali pesti, kakor da bi preizkušali svoje mišice in svojo moč?

To je bil Plevnik.

Pred njim ni bilo vprašanja, kakor ga menda sploh nikoli ni bilo. Samo sklep in volja in smehljaj. In nikoli ni padel.

Sedaj je padel — ker se je prvič pojavil vprašaj pred njegovimi očmi. Sedaj ni rekel: Grem! In je šel in prišel čisto gotovo. Rekel je: Ne bi šel! Pa je moral iti, in tako mu je tema prekrižala blisk jasne poti — in je prišel do smrti; daleč — tam, od koder vsak dan prihajajo angeli s kelhi krvi v našo ljubo domovnico.

Še sedaj ga vidim, kako gre visok, plečat in okoren po hodniku, že naprej se veseleč rezultata, ki ga bo — ki ga bo poiskal pri težki nalogi; delal je kratke korake, ki so ga značili še bolj okornega, iztegoval in krčil roke med hojo, kakor da bi preizkušal svojo moč, in se smehljal: v očeh volja, v rdečih licih volja in v dolgi, priviti bradi močna volja.

Brez sentimentalnosti je ogledoval

rožo in ji štel liste in prašnike; brez sentimentalnosti je sledil učinku elektrike; kakor da bi se radoval nad veseljem, ki ga bo imel ob rezultatu, je mirno sedel k nalogi, ki je drugi nobeden ni zmožel.

Ni nekrolog, kar pišem, še poizkus ne. Le oči so se razširile ob novici, kakor vselej ob taki priliki. Tak in tak je bil, spoznamo tedaj in čisto jasno vidimo, česar prej nismo videli. V srcu pa si prav natihem pravimo: škoda ga je.

Bog vé, ali leži s smehljajem na mrtvem obrazu v tuji zemlji? Bog vé, ali ima v grobu stisnjene pesti, kot da bi še pred smrtjo preskušal svojo moč?

Zavod, ta beli labod na zelenem polju, je začutil tok prve kaplje krvi; moral je, ker je kos domovine. In vidim njegovo široko kreljut, ki se širi, kakor da bi hotela poleteti: Kam? — Za odgovor slišim šumenje in tiho molitev pesmi: Angel varih naj čuva nad vami, koder boste hodili — — —

Μηδὲν ἄγαν. HORAC, ODA NA L. LICINIJA MURENO (II. 10).

Bolje živel boš, če ne boš, Licinij, silil vedno vun na globoko morje, niti plul preveč ob nevarnem bregu v strahu pred vihu.

Zlato sredo kdor si izbral je varno, trhla koča dom mu ne bo nesnažna, dvor, zavisti vir, mu ne bo domovje, treznemu možu.

Smreke velik vrh pod vetrovi češče stoka; globlje stolp z visočine pade; sinjih gor glavé iz oblakov temnih strela zadeva.

Upa v stiski vse in boji se v sreči, drug da pride dan, kdor živi pripravljen. Dni brezlične res da nazaj pripelje Jupiter zimske,

toda spet gredo. Če si zdaj nesrečen, vedno tak ne boš. Saj zbudi se enkrat strun molčeči glas, ne napenja vedno loka Apolon.

V stiskah bodi mož, ki ga nič ne plaši, hrabrih lic junak! A pri tem previdno spraviš jadra spet, če preveč ugoden veter ti piha.

Prof. Fr. Omerza.

DROBIŽ

Svetovna vojska. Šesti sešitek z zelo bogato vsebino, ki nudi mnogo izvernih poročil slovenskih fantov, je ravnokar izšel. Tudi sedmi sešitek bo nadaljeval s popisom bojev med avstrijskimi in ruskimi četami. V njem bodo objavljena zelo zanimiva — ponajveč izvirna, deloma pa tudi najmarkantnejša iz slovenskih dnevnikov in tednikov posneta — pisma slovenskih vojakov, ki so in se še bojujejo v Galiciji. Pisma Kranjcev, Štajercev, Korošcev, Goričanov in Primorcev so zanimivo zbrana, tako da nudi sešitek jasno sliko o trpljenju in junaštvu slovenskih vojakov v Galiciji. — Prihodnji sešitek pa bo prinesel životopise padlih slovenskih junakov. Kmalu nato bo prinesla »Svetovna vojska« tudi že obljubljeni zemljevid evropskih bojišč v slovenskem jeziku. »Svetovna vojska« se naroča v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.

Znamenita žrtev sedanje vojske na francoskem bojišču je Ernest Psichari, nečak znanega bogotajca Renana in nadobuden pisatelj francoski. Mladi mož je padel kot artiljerijski poročnik. Za nas je zanimiv zaradi svojih nazorov o militarizmu in Cerkvi. Začrtal jih je v svojem globoko zamišljenem romanu *L' Appel des Armes* (Klic orožja). Dasi je bilo to njegovo prvo delo, so ga poleti 1913. hoteli nagraditi s prvim odlikovanjem za literaturo, pa iz ne vem kakšnih ozirov so dali nagrado Romainu Rollandu za delo *Jean-Christophe*. V tem romanu je Ernest Psichari naslikal svoj razvoj v osebi Maurice Vincenta. Mož v prvih letih mladostnega razburjenja nima vere, sploh nič stalnega, nič tradicionalnega, česar bi se oprijel. Splošni nered v družbi, egoizem in revolucionarni duh ga vznevoljijo, a izhoda ni: razbrzdani intelektualizem je podrl vse opore idealne volje. V šoli očetovskega prijatelja Maurice Nangèsa, artiljerijskega oficirja, se Maurice seznanil z militarizmom. In glej, v le-tem je nekaj stalnega, tu se v splošnem valovanju hranijo tradicije, tu je doma disciplina, kakor je ni v modernem svetu. Toda pač, v katoliški cerkvi je še večja stalnost, disciplina, tradicije. Armada in Cerkev sta čisto podobni šoli časti, spoštovanja, nesebičnosti. »Armada in Cerkev se ne pogajata,« je dejal Nangès; »to je naša moč in to je njena moč. Mi imamo isto slavo in isto moč. Ense et cruce!« Nangès je praktičen kristjan, dasi ni imel časa veliko študirati. Hodi vsako nedeljo v cerkev in se ne more načuditi, da je vera kljub tolikim pro-

tivnim naporom ista, kakor je bila nekdaj; čeprav pozna Bergsona in njegovo filozofijo (evolucija), se mu zdi nepotrebno globoko razmišljati: taka silna ustanova, kakor je Cerkev, more temeljiti edinole na resnici. Toda Mauriča je preveč očaral ogromni napredek moderne družbe, da bi se mogel tako hitro vneti za krščanstvo. Vojna ekspedicija v Maroko je zanj odločilnega pomena. »V veliki samotni širni Mavretanije gleda, kako domačin v njegovi bližini z veliko kretljivo objame obzorje: »Bog je velik,« pravi važno mlademu Francozu. In glej, Maurice v svoji notranjosti zasliši glasove, ki jih je bil pozabil.« Vidi, da bi ta velika zemlja Boga imela podobo smrti, tako pa, »kadar se v mraku Mavri vržejo proti vzhodu, kdo bi ne začutil tega velikega diha božjega, ki teče od enega brega Sahare do drugega.« In M. Vincent si prizadeva, da bi molil tako presrčno kakor molijo Mavri. Literarni kritik Eng. Evrard je v *Revue d. Clergé français* (1913, 452) zapisal kot resnično sledečo anekdoto. Neki francoski oficir se je nekega dne sešel s starimi verskimi in vojaškimi poglavarji Arabcev, ki so s svojo važno resnostjo napravili nanj najboljši vtis. Oficir jim je hvalil kulturo, ki so jo prinesli Francozi, pravil jim je o brezzičnem brzjaju, po katerem je vpričo njih govoril z Eiffelovim stolpom. Najstarejši izmed njih ga naenkrat prekine z grizočo ironijo: »Vi ste gospodarji zemlje, a mi smo gospodarji nebes.« Ta globoka beseda je učinkovala. Ko ga je po kratkem molku Arabec mirno vprašal: »Ali verujete v Boga?« se je oficir moral zlagati, češ da veruje; zakaj ni hotel pripoznati, da premagani narod duševno tako visoko nadkriljuje Francoze. A oficir se je zlagal samo za takrat: kmalu je bil njegov odgovor resničen. Ali je bil to Ernest Psichari, ki je kot oficir dve leti prebil v Maroku? Res je, da je postal Psichari, vnuk Renanov, globoko veren. Bil je ud tretjega reda sv. Dominika in je kljub veliki zaposlenosti vsak dan izmolil svoj brevir. V trenutku, ko je izbruhnila vojska, je ravno mislil zapustiti svet in stopiti v duhovski stan. Tako vnuk tistega Renana, ki si je pridobil toliko zaslug za francosko nevero!

J. Š.

Povrat k staremu Bogu v francoski literaturi. Ernest Psichari ni bil edini izmed francoskih pisateljev, ki je uvidel, da le krščanstvo more zadovoljiti mislečega človeka. Pred dvema letoma je pisal Paul Claudel pesniku in pisatelju Charlesu Morice, ki je takrat po-

stal globokoveren kristjan: »Ko sem se pred kakimi petindvajsetimi leti izpreobrnil, sem bil skoro edini krščanski pesnik med svojimi sodobniki. Danes vidim, kako na vseh straneh žariluč Kristusova v plemenitih dušah. Povsod se širi spoznanje, kakor v najmračnejših dneh barbarstva, da je religija edino varno pribežališče tistim, ki žive za nekaj višjega kakor za trebuh« (Rev. d. Clergé français (1913 I., 380). Res, za vsemogočnim triumviratom V. Hugo-Renan-Zola so ozlovoljeni mladi moške dvignili svoje glave kvišku in videli smo med drugimi poleg pravkar imenovanih dveh n. pr. Paula Bourgeta, René Bazina, Ferdinanda Brunetièrja, M. Barrèsa, Paula Verlaina, François Coppéja, Ch. Huysmansa in zadnji čas madamo Julietto Adam in francoskega Nietzscheja Lavredana. To seveda tudi vpliva na občinstvo, ker umetnost vrši svečeniško zvanje. Knjige *La bonne souffrance* (Blagonosno trpljenje, nemško *Das rettende Leiden*), v kateri je Coppée načrtal svojo pot v Cerkev, so v enem letu prečitali 75 izdaj. Madame Adam avtobiografični roman *Chrétienne* so Francozi sprejeli s podobnim navdušenjem kakor Chateaubriandov *Génie du christianisme* in njegove *Martyrs*. Kar verjeti niso mogli, da se more tako paganska duša (Njen roman *Païenne* iz leta 1883!) povrniti v naročje Cerkve! Lavredan je zagledal Boga v veličastni luči sedanjega evropskega požara, zaslišal ga je v grmenju topov. Lavredan si državnega procvita ne more več misliti brez verske podlage. Po pravici je imenoval celo brezbožni Anatole France v *Le jardin d'Épicure* vso tako tostransko omiko ničevost in ateist Taine je v slavnem delu *Les origines de la France contemporaine* nedosežno razkrinkal takozvano prosvetljeno dobo in dobo revolucije ter je hočeš nočeš povedal, da je Francijo zibala katoliška Cerkve. Zato Lavredan po pravici pozivlja: »Francija, Francija, vrni se k veri svojih najlepših dni!« Res, kaj bi pomagala tolika zunanja kultura, če pa bi srce ostalo prazno! Ko se je ves Pariz strme oziral v dovršeni Eiffelov stolp in poveličeval zmago-slavje kapitala in industrializma, je Fr. Coppée smehljaje se uprl pogled v stolpa notredamske cerkve in dejal, da sta lepša in večja.

J. Š.

Frantirérstvo (prostostrelstvo: franc prost, tireur strelec) imenujemo udeležbo nevojaških, civilnih oseb — med njimi ženâ in otrok — pri vojski. Po mednarodnem pravu je tako vojskovanje strogo prepovedano, ker ima

lahko grozne posledice, kajti redna vojska je premišljeno preizkušanje moči, frantirérstvo se pa ponavadi razvije v slepo, a brezplodno moritev na obeh straneh, da drugih krivic niti ne omenimo. Žalibog so se še celo v sedanji vojski pojavili taki izrodki patriotizma v Belgiji in posebno na Srbskem. V dvajsetem stoletju bi tega ne bili pričakovali. Res, mnogo je temu kriva vzgoja sama. Čemu praviti mladini, kako so pogumne žene z otroki vred z obleganega mestnega zidovja valile skale na sovražnika in ga polivale z vročim oljem, zraven pa niti črhiniti ne, da to ni bilo prav! Čemu zapeljivo slikati uporni odpad nizozemskega ljudstva ali besnost civilnega prebivalstva za časa revolucije in v napoleonskih vojskah, ko pa to žali mednarodno pravo! Po pravici pravi v. Dunin-Borkowski v *Stimmen der Zeit* (1914/5, 3, 285): »Take izgrede slavi le napačno pojmovanje domovinske ljubezni, treba bi jih bilo pa kljub vsemu priznanju dobrega namena in junaškega poguma obsojati. Tako se zastruplja pravni čut ljudstva, ki privzame načelo, da dobri namen ljubezni do domovine posvečuje slabo sredstvo protipostavne brambe. Tu je treba najstrožje kritike, če nočemo z eno roko podirati, kar z drugo zidamo. Pravica je pravica in krivica je krivica. Namen pri tem ne izpremeni nič, uspeh še manj. Resnica in stroga, mrzla pravičnost edini stojita v službi omike... Mladina naj vé, da je udeležba civilistov pri vojski, tudi iz najvišjih domovinskih ozirov, tudi zato, da bi domovino rešili propasti, zločin.« Torej spoštujmo tako potrebno mednarodno pravo!

J. Š.

Iskre. Kdor bližnjega črni, je redko sam bel.

Ako imaš stekleno streho, ne meči kamenja na druge.

Resnica je grenka hrana, ki jo najraje dajemo drugim; nam samim namreč ne tekne.

Nekateri človek je kakor fonograf: vse sprejme, kar sliši. Drugi je zopet kakor telefon: vse raznese, kar se vpricho njega reče.

Tisoč modrih ima dovolj dela, da popravi, kar je en neumnež pokvaril.

Ako hoče satan koga zapeljati, se preobleče za angela.

Veliko pridobi in prihrani, kdor zna odpuščati.

Sam se osmeši, kdor se proti šivanki vojskuje z mečem.

Le ta živi v miru, kdor ima v srcu živo vero v Kristusa.

Narod, ki hoče biti svoboden in prost, mora verovati. Narod, ki vero zaničuje, mora služiti drugim kot slabič, ki sam vladati ne more.

Nekaj trdih orehov za naše latince.

1.

Assa asse venire cupit qui olus cum ovis
putere putat.

2.

Quisciam quiddem quiescam queritur.

3.

Ut pedi caligo nequeat time scindi ex perire
lima.

4.

Esne contentus hisce hisce.

5.

Soli soli soli mei mala dico.

6.

Cur

quaé laedúnt oculúm festínas démere, síquid
ést animúm différs curándi témpus in ánnum.
Hor. Ep. I. 2, 37—39.

Orehí v zadnji številki se dajo takole zdrobiti:

1.

Neumen si, če te je sram, biti neumen med
neumnimi.

2.

Ex viridi ramo bilis stillat atra (Iz zelene
veje kaplja črn žolč).

3.

Juha s pečenko zelo dobro diši obtoženčevemu
jeziku.

4.

Ni hilum velleris velles... (Ako ne boš skubel
volnenih niti, naj te spomladi nič ne krije).

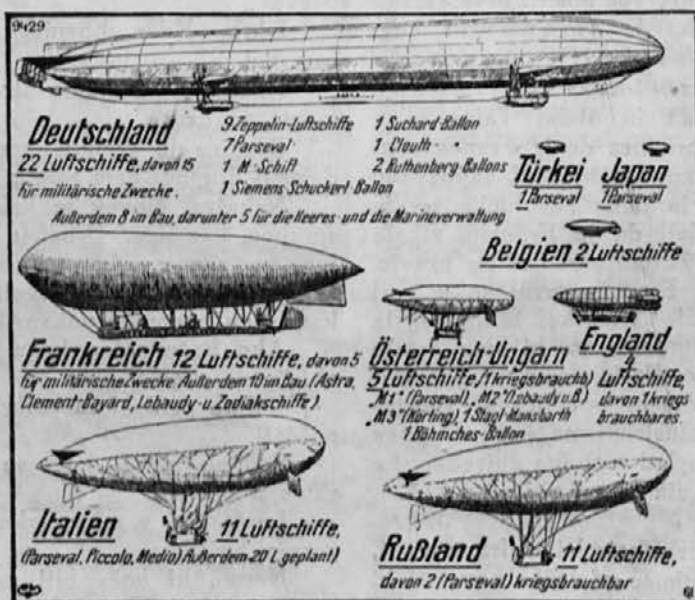
5.

Caterva sitit, eat ad amnem (Množica je
žejna, naj gre k reki).

6.

Izplača se, spoznati naravo dvojne vrste juhe.

Naše slike. Pred 50 leti so se Avstriji skupno s Prusi borili proti Dancem. V bitki pri Oeversee je nemško zmago odločil naš 27. pešpolk dne 6. svečana 1864. Druga slika nam kaže, kako so zavzeli Avstriji neko utrdbo 18. aprila 1864. v Schleswig-Holsteinu. Vaje v plavanju prireja konjenica, da se konji nauče tudi v velikih rekah plavati. Sprva je treba konje v vodi držati, pozneje plavajo sami. Na tem letalu, ki ga kaže slika (str. 89), je prišel letavec Stöffler iz Varšave v Berlin (26. sept. 1913) v štirih urah. Narodno kolo, po imenu hora, poznajo tudi Rumunci kakor drugi balkanski narodi. Ob nedeljah in praznikih se zbero na dvorišču vaškega župnika in plešejo kolo do popoldanske božje službe. Druga slika nam kaže slikovito rumunsko narodno nošo, kakor jo imajo še pri svatbah. Iv. Plevnik, ki je padel kot enoletni prostovoljec začetkom novembra na severnem bojišču, je bil gojenc našega zavoda. Po maturi, ki jo je leta 1913. z izvrstnim uspehom napravil, je šel k vojakom, pozneje se je nameraval posvetiti duhovskemu poklicu. Počivaj v Božu, blagi mladenič!

LUKA VILHAR

urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica št. 4

priporoča prečastiti duhovščini in slav. občinstvu svojo veliko in bogato zalogo

priložnostnih daril

kot ure, verižice, uhane, zapestnice itd. po najnižjih cenah.

Za solidno in točno postrežbo se jamči.

I. KETTE

Ljubljana, Franca Jožela c. 3.

Klobuki, čepice, perilo, kravate, palice, dežniki, galoše, toaletne potrebščine itd. Vsi predmeti za telovadbo, turistiko in drug šport.

Knjigoveznica

,Kat. tisk. društva'

v Ljubljani

se priporoča ::

v izvršitev vsakovrstnih knjigoveških del.

Knjižnicam znaten popust. Solidno delo, zmorne cene.

Kupujte edino

,Sava'-kremo

(čistilo).

Dobiva se povsod.

Fr. P. Zajec, izprašani Ljubljana, Stari optik, trg 9
priporoča svoj dobro urejeni optični zavod kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipalcev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila očal, ščipalcev itd. Izvršuje dobro in ceno!

G. F. Jurásek

uglaševalec glasovirjev in
trgovec glasbil

Ljubljana, Poljanska c. 13.

Velika zaloga prvovrstnih glasovirjev, pianin, harmonijev, gosli, tamburic, kitar, citer in vsega glasbenega orodja. Najboljše strune (Wachold in druge). Zavod za uglaševanje ter popravila vseh glasbil. Jamčim pismeno 10 let. Posojevalnica glasovirjev in harmonijev po najnižjih cenah. — Dobro blago se samo hvall.

Telovadne priprave in orodje, sani, drsalke in druge zimske športne potrebščine, vsakovrstne gospodinske in gospodarske predmete, kuhinjsko opravo, železno pohištvo, orodje, razno-

vrstno železnino, nagrobne križe in prvovrstne poljed. stroje, priporoča prva domača tvrdka te stroke

Fr. Stupica v Ljubljani,

Marije Terezije cesta št. 1,

veletrgovina z železnino in razpošiljalnica poljedelskih strojev.

K. A. KREGAR

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Trgovina z usnjem
na debelo in drobno

Bogata zaloga raznovrstnega
usnja in črevljarskih potrebščin

Glavna zaloga
Sava-kreme
v korist obmejnim Slovincem!

Trgovina oljnatih barv, fir-
nežev in lakov ter vseh v to
stroko spadajočih
predmetov

Brata Eberl
slikarja napisov, pleskarska mojstra
Miklošičeva cesta št. 4

nasproti „Uniona“

Priporoča se preč. duhovščini
in p. n. občinstvu
v vsakem oziru
kot priznana solidna tvrdka

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavb-
nega odbora za zidanje nove cerkve
v Šmihelu pri Žužemberku, da je gosp.

Rajko Sušnik
umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst
novih oken, krasno in umetno v got-
skem slogu, v splošno zadovoljnost in
po zmerni ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avgusta 1909.

Za stavbni odbor:
Frančišek Gabršek,
župni upravitelj.

Prodajalna Katol. tisk. društva (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo

: šolskih :
in pisarniških
potrebščin

kakor: raznovrstni papir, zvezke, no-
teze, razne zapisnike, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, radirke,
pisala, črnilo, gumi, tintnike, ravnila,
trikote, šesčila, barve, čopiče, razno-
vrstne razglednice in devocijalije.